

ODŹWIERNY (72) *ai*

odźwierny (24), **odźwierny** (23), **odwierny** (19), **odźwirny** (2), **odwierzny** (1), **odwirny** (1), **odwirzny** (1), **odźwirny** (1); odźwierny *MurzNT*, *KromRozm III*, *OrzQuin*, *LatHar* (2), *SarnStat*, *SkarKaz*; odźwierny *BudBib* (4), *SkarŻyw* (5); odwierny *RejKup*, *RejWiz*, *Leop* (3), *RejZwierz*, *WyprKr*, *KochSat*, *Paprup*; odwierzny *Murm*; odwirny *RejFig*; odźwierny : odźwierny : odwierny : odźwirny : odwirzny : odźwirny *KrowObr* (-:6:1), *BibRadz* (9:-:-:1), *BielKron* (1:-:-:1), *Mącz* (-:1:6), *RejZwierz* (-:-:1:-:-:1), *WujJud* (2:-:1:-:1), *Calep* (1:3:1), *WujNT* (4:4).

o jasne; -e- (8) *MurzNT*, *Mącz* (7), -é- (3) *OrzQuin*, *SarnStat*, też *Calep*.

sg m N odźwierny (20). ◇ G odźwiern(e)go (1). ◇ D odźwiernému (3); -ému (1) *SarnStat*, -emu (1) *MurzNT*, -(e)mu (1). ◇ A odźwiern(e)go (3). ◇ I odźwiernym (5) *KromRozm III*, *RejZwierz*, *RejZwierz*, *SkarŻyw* (2), odwiern(e)m (1) *RejKup*. ◇ V odźwierny (1). ◇ f N odźwierną (4). ◇ D odźwiern(e)j (2). ◇ I odźwierną (2). ◇ pl N m pers odźwierni (11). ◇ G odźwiernych (6). ◇ D odźwiernym (4). ◇ A m pers odźwiern(e) (6). ◇ I m odźwiernymi (3).

Sł stp brak, Cn: odźwierni, odźwierny, *Linde XVI – XVIII w.*

Odnoszący się do drzwi, związany z drzwiami (72) :

Wyrażenie: »odźwierny rygiel« (1): *Vectis*, *Odzwierny rygiel/ zaworá/ záporá Mącz 477a*.

a. Pełniący służbę przy drzwiach, obsługujący drzwi (71) :

Wyrażenia: »służebnica, dziewczka odźwierna« = *ancilla ostiaria PolAnt*, *Vulg* (2:1): *Rzeklá tedy Piotrowi służebnicá odźwierna BibRadz Ioann 18/17*; *Y rzeklá do Piotrá dziewczká odźwierna LatHar 729*; *WujNT Ioann 18/17*.

»odwierny stroż« (1): *Ad limina servus*, *Odwierny Stróż/ wrotny. Mącz 193d*.

α. W funkcji rzeczownika (67) :

αα. »odźwierny« = *ianitor Murm*, *PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *Calep*, Cn; *ostiarius Murm*, *PolAnt*, *Vulg*, *Calep*, Cn; *admissionalis Mącz*, *Calep*, Cn; *atriarius (servus)*, *atriensis Mącz*, Cn; *atricus Calep*, Cn; *servus ad limina Mącz*; *liminis custos PolAnt*; *portulanus JanStat*; *ad limina custos a. puer*, *claustritinus*, *portarius Cn* (61) : *Murm 173*; *Nu precz Lotrze veřmies kijem I zodwiernem czo niepylen. RejKup c4v*; *MurzNT Mar 13/34*; *RejWiz 122*; *Leop 2.Esdr 11/19*; *RejFig Bb2*; *WyprKr 124*; *Pořtáwił tež y odźwierne v bran Domu Páńfkiego/ áby thám żaden nie wchodźił ktoryby był nieczyřtym w iákíeykolwiek rzeczy. BibRadz 2.Par 23/19*, *1.Par 23/5*, *3.Esdr 9/25*, *Ioann 10/3*, *Act 16 arg*; *BielKron 114v*; *Od wiernych mu nietrzeba/ řtrzegá drzwi dłuźnici. KochSat B*; *Admissionalis*, *Wrotny/ odwierny/ ktory ma moc wpuřzczáć kogo. Mącz 225c*, *19a [2 r.]*, *163c*, *388d*; *rořkazał krol Chylkijahowi ofiárownikowi wielkiemu/ y ofiárownikom niźřzym/ y odźwiernym wynieř zkořćiołá Iehowinego wřzytkie naczyńia poczyńione Báhálowi BudBib 4.Reg 23/4*, *1.Par 16/38*, *2.Esdr 12/47*; *bieżał do řieni do drzwi zámkńionych: v ktorych odźwiernym řtał głuř z przyrořzenia SkarŻyw 99*, *324 [2 r.]*, *371*; *Francus miał odwierne řrancuzi Koniuřze y Mařztalerze Paprup K2v*; *Calep 25b*, *111a*, *498a*, *[742]b*; *w Wielicdze [...] Odźwiernému dwa grořzá: Komornikowi/ ktory przeřtrzeģa kráďżionéy foli/ cztérzy grořze SarnStat 377*.

W połázeniach szeregowych (8): tak tež *Kxięża Rzymřkiego kořćiołá máia być ochędořeni y przybráni/ Odzienim/ Vrřędniki/ Mářřzáłki/ Komorniki y odwiernymi. KrowObr 27*; *A Gdy iuř*

wywiedziono y fkonano mur/ zawięsiłem wrothá/ y policzyłem odwierne/ y śpiewaki/ y Lewity Leop 2.Esdr 7/1; BibRadz 1.Esdr 2/70, 7/24, 2.Esdr 10/28; S tych zalię [sług świątyni] rozdzylono niektore ná Kápłany/ Doktory/ kántory/ odźwirne/ y zákryftyany. BielKron 74; A tho/ co fye nędze náciérpifz/ co fye zá Prokuratorem nábiegałz/ co fye Aflefforom/ Referendarzom/ y Odźwiérnym ich náklániałz/ to w niwécz. OrzQuin B4; BudBib 2.Esdr 13/5.

W porównaniu (1): Azáz nie widziłz álbo nie słyfzyłz iż przed progim twoim iuz iáko odźwirny ftoi vftáwicznie nędzny á prętki vpadek twoy? RejZwierc 69v.

Wyrażenia: »odwierny drzwi [których]« (1): Kore liepák fyn Iemná Leuitá/ y odwierny drzwi od wřchodu [ianitor orientalis portae] flońcá: nád timy rzeczami był poftánowion Leop 2.Par 31/14.

»kościelny odźwierny« (1): rofkazał kościelnym odźwiernym/ áby Cefarzowey do kościołá/ gdyby przyfzłá/ nie pułzczáli. SkarŻyw 88.

Przen (3): Ale kiedy nadobny/ płot vgrodziłz s cnoty/ Wnet odwiernym poczćiwość/ ftánieć przedewroty. RejZwierc 133v; A odwiernym miey ślawę/ á primás niech będzie nád wřzyftkiemi rozum/ á boiaźń Boża Kánclerzem RejZwierc 146v; Duch ś. odźwierny/ bez iego nátnienia nikt do drzwi/ to ieft do Chryftuá/ nie tráfi SkarKaz Oooob.

ααα. *O duchownym katolickim posiadającym jedno z niższych święceń (9):* Pierwřze⁸⁰ tedy ftopnia wrzędu flugi/ odźwiernymi zowiećie/ ktory ten wrząd dáiećie/ kiedy ie ták z wielką powagą iuz ogolone potwierdzaćie mowięć do nich. Odźwierny ma brzęćkác w Zwonek/ y w Zwon bić/ Kościół/ Zákryftą otwieráć/ y księgi Káznodziei rofkłádáć. KrowObr 119v; Odźwierni papiefcy oftyárij. KrowObr Ttv, 119v, Tt3v; WujJud Mm8.

W połączeniach szeregowych (3): Dyakonowie tákże/ Subdiakonowie/ Akoluty/ Exorcyftowie/ Odwierni/ kościołowi służá y potrzebni fą. WujJud 142, 141v, 142 marg.

βββ. *O św. Piotrze (7):* Aby [Piotr] w kluczach był wyernym odźwyernym/ á w wyrocech namilościwřym fífárzem. KromRozm III N; Odźwierny Piotrze otworz nam niebo. KrowObr 173v; Piotr Kátholik práwy. [...] Y odźwierny. WujNT Aaaaaa4v, Ioann 10/3, s. 349 [3 r.].

ββ. »odźwierna« = *ostiaria PolAnt, Vulg, Cn; ianitrix Calep, Cn (5):* on drugi zwolennik ktorego znał nawyzřzy Kápłan/ mowił z odźwierná/ y w wiodł Piotrá. BibRadz Ioann 18/16; Calep 497b; wyfzedł on vczeń/ ktorego znał Bifkup/ y opowiedział fię odźwierney/ y wprowadził Piotra. LatHar 729; WujNT Ioann 18/16, s. 377 marg.

Synonim: wrotny.

Cf **ODDŹWIRNY**